

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Κατεύθυνση Αρχαιολογίας

Μάθημα: Εισαγωγή στο Μυκηναϊκό Πολιτισμό
Διδάσκων: Ανδρέας Βλαχόπουλος

Θέμα εργασίας:
Ο Κρατήρας των Πολεμιστών

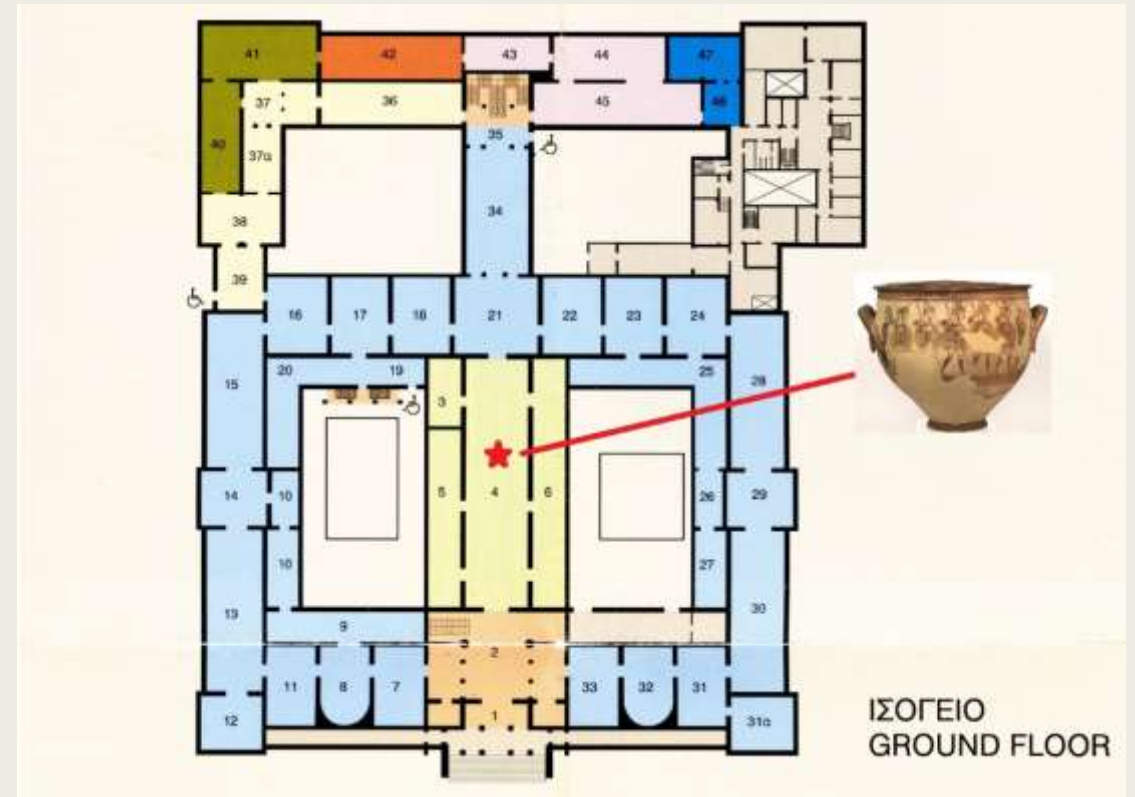
Της φοιτήτριας Μαρίας Σπυριδούλας Ταουσάνη
Α.Μ: 11125
Ζ' εξάμηνο
Ακαδημαϊκό έτος 2022-2023

Μυκηναϊκή Εικονιστική Κεραμική

- Πρώτα δείγματα περίπου το 1600 π.Χ., την περίοδο δηλαδή των Λακκοειδών Τάφων των Μυκηνών. Αναπαράσταση ανθρώπινων μορφών, ζώων, πουλιών, ψαριών και φανταστικών πλασμάτων.
- 1500 - 1350 π.Χ.: περιορισμένη παραγωγή αγγείων, αλλά μεγάλη ποικιλία ως προς το σχήμα, την τεχνοτροπία και τα εικονογραφικά θέματα. Έντονες επιρροές από τη Μινωική Κρήτη.
- 1350 - 1200 π.Χ.: πλειονότητα των αγγείων σε Μυκήνες, Τίρυνθα, Μιδέα και Μπερμπάτι. Επικρατέστεροι οι κρατήρες, εξαιτίας της μεγάλης τους επιφάνειας. Συνήθης διακόσμηση με άρματα, πτηνά, χταπόδια και ζώα, κυρίως ταύρους. Η εξαγωγή των κρατήρων γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη στην Κύπρο και τη Συροπαλαιστινιακή ακτή.
- 1200-1100 π.Χ.: Παρακμή στον τομέα της κεραμικής και σημαντική πτώση της παραγωγής. Η κατάσταση διαφοροποιείται κατά τη Μέση Υστεροελλαδική ΙΙΙΓ, οπότε Μυκήνες, Τίρυνθα, Λευκαντί, Κύνος, Νάξος, ΒΔ Πελοπόννησος και άλλα κέντρα βρίσκονται στο επίκεντρο παραγωγής αγγείων, κυρίως κρατήρων.

Γενικά Χαρακτηριστικά Κρατήρα

- Αποκαλύφθηκε στην «Οικία του Κρατήρα των Πολεμιστών» το 1876 από τον Heinrich Schliemann. Χρονικά τοποθετείται στον 12^ο αιώνα, συγκεκριμένα στη Μέση Υστεροελλαδική ΙΙΙΓ εποχή (μέσα 12^{ου} αι. π.Χ.). Εκτίθεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Ο κρατήρας αρχικά αποκαλύφθηκε σε θραύσματα, με τον Schliemann να κάνει διάφορες εικασίες για το σχήμα του. Το αρχικό σχήμα που του απέδωσε ήταν αυτό της ληκύθου.

Κάτοψη του ισογείου του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, όπου εκτίθεται ο κρατήρας

- Τροχήλατο αγγείο μεγάλων διαστάσεων, με ύψος 42 εκ. και διάμετρο χείλους 50 εκ. Κατασκευασμένο από πηλό με κυρίαρχα χρώματα το καφέ, το μαύρο και το κόκκινο. Λευκό για απόδοση λεπτομερειών και αποχρώσεις του κίτρινου. Λαβές σε μορφή κεφαλής ταύρου. Κάτω από τη μία λαβή είναι ζωγραφισμένα δύο πουλιά που πετούν.

- Στο κάτω μέρος της κοιλιάς τρεις ομάδες μαύρων ταινιών. Μία ακόμη ταινία κάτω από το χείλος του κρατήρα, η οποία σηματοδοτεί την αρχή της διακοσμητικής ζώνης του αγγείου, που εκτείνεται σε μήκος μέχρι πάνω από την πρώτη ομάδα ταινιών.

Οι παραστάσεις

- Αφηγηματικός χαρακτήρας και χρονική αλληλουχία. Εξιστόρηση ενός γεγονότος, που αρχίζει στη μία πλευρά του αγγείου και τελειώνει στην άλλη: Πολεμιστές που αποχωρούν από την πόλη τους και καταφθάνουν στο πεδίο της μάχης. Στην μπροστινή όψη μία γυναίκα δεξιά της λαβής και έξι στρατιώτες να προηγούνται.
- Γυναικεία μορφή: μακρύ ποδήρες ένδυμα, ζώνη στη μέση και διάδημα στο μέτωπό της. Δεξί χέρι ανασηκωμένο. Πιθανώς προσεύχεται στους θεούς για την καλοτυχία και την ασφαλή επιστροφή των πολεμιστών. Η συγκεκριμένη στάση προσευχής είναι πολύ διαδεδομένη στον Όμηρο.

Κρατήρας των Πολεμιστών (λεπτομέρεια).

Οικία του «Κρατήρα των Πολεμιστών», Ακρόπολη Μυκηνών. 12ος αι. π.Χ.

- Πολεμιστές: ίδιος βηματισμός, με το αριστερό πόδι να προηγείται του δεξιού. Ενδύματα που φτάνουν μέχρι τους γοφούς, ζώνη στη μέση και απόληξη με κρόσσια. Μάτια σε σχήμα έλλειψης, ενώ ελικοειδές αυτί και μυτερή γενειάδα.

- Μεγάλη στρογγυλή κίτρινη ασπίδα πίσω από την πλάτη της κάθε μορφής. Στο δεξί τους χέρι κρατούν λόγχες, πάνω στις οποίες βρίσκονται αντικείμενα ασαφούς ταύτισης, ίσως σακκίδια.

- Κράνη: μαύρο χρώμα, με κουκίδες λευκού επίθετου χρώματος. Τριγωνική απόληξη, όμοια με σχήμα κυπέλλου και λοφίο στο πίσω μέρος. Ένα ζευγάρι καμπυλωτά κέρατα στο μπροστινό. Σύμφωνα με τη Vermeule, τα κερασφόρα κράνη είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα στον ελλαδικό χώρο κατά την αρχή και το τέλος του 12^{ου} αιώνα, εξαιτίας της επιρροής φυλών από τη Συρία.

- Πίσω όψη: πέντε πολεμιστές στο πεδίο της μάχης, γεγονός που αποδεικνύεται και από τη στάση του σώματός τους: δόρατα σε θέση ρίψης, μεγάλος διασκελισμός ποδιών, με έντονη κίνηση, ενώ οι ασπίδες γέρνουν προς τα εμπρός και προς τα κάτω.
- Μαύρο ένδυμα με λευκές λεπτομέρειες στο στήθος, ζώνη και κρόσσια στην απόληξη,. Το κάτω μέρος του χιτώνα της πρώτης και της δεύτερης μορφής είναι ανοιχτό κίτρινο, ενώ αυτό της τρίτης και της πέμπτης είναι άσπρο.

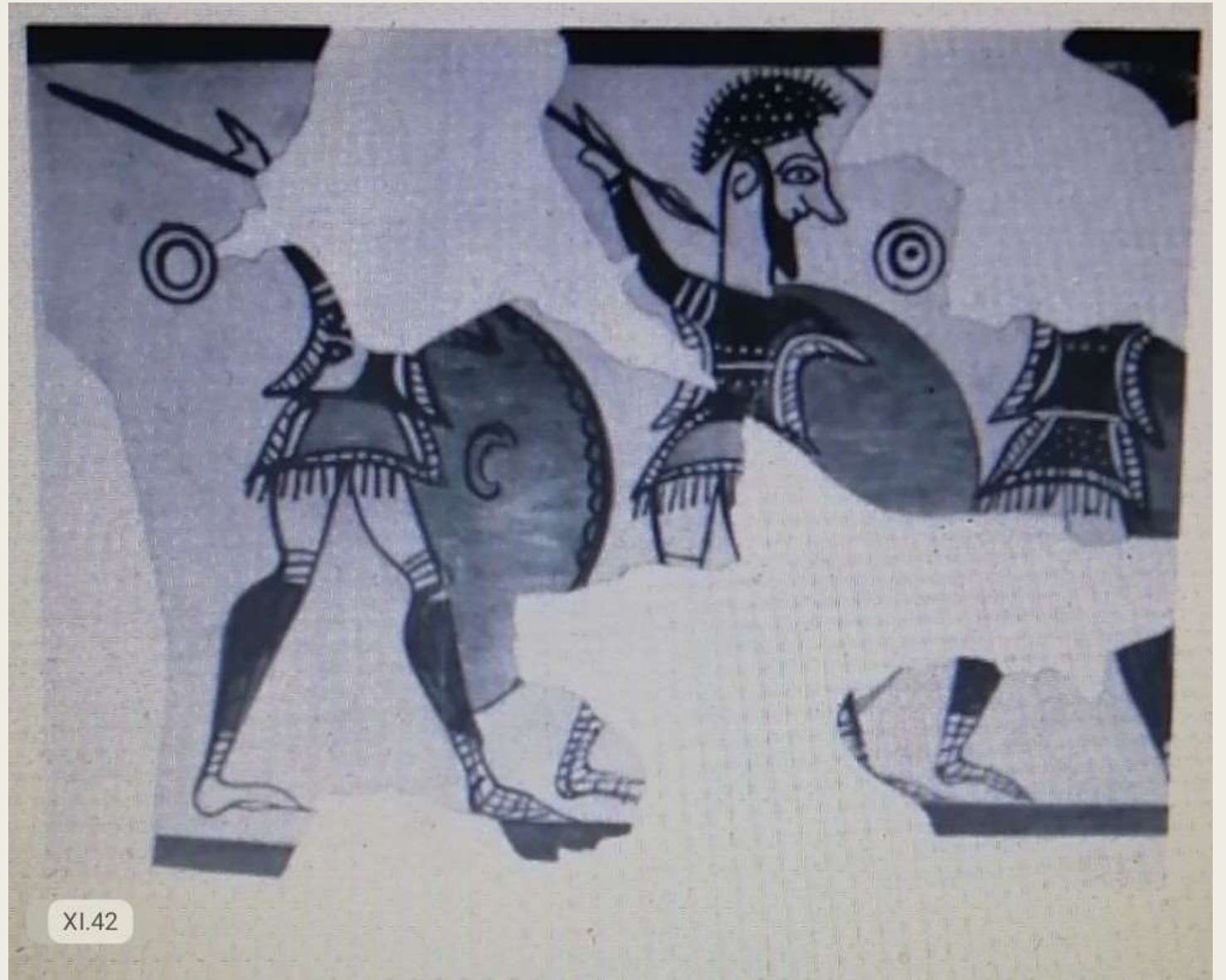

Κρατήρας των Πολεμιστών (όψη Β).

Οικία του «Κρατήρα των Πολεμιστών», Ακρόπολη Μυκηνών. 12ος αι. π.Χ.
Έκθεση Μυκηναϊκών Αρχαιοτήτων, αρ. ευρ. Π1426, Αίθουσα 4, προθήκη Μ19.

- Κράνη: πολύ χαμηλότερα από εκείνα της μπροστινής όψης. Κατασκευασμένα από δέρμα κάπρου, σκούρα και θυσανωτά, τα οποία άρχισαν να εμφανίζονται τον 13^ο αιώνα.

- Ενδέχεται στο πίσω μέρος του αγγείου να μην αναπαρίστανται οι ίδιοι πολεμιστές την ώρα της μάχης, αλλά οι αντίπαλοί τους. Συσχετισμός με λειτουργία αγγείου: τελετουργικό σκεύος ή για ταφικό σήμα;
- Αν είναι τελετουργικό, τότε οι πολεμιστές της μπροστινής όψης βρίσκονται καθ' οδόν για τους αγώνες προς τιμήν των νεκρών, ενώ αυτοί στην πίσω όψη τους έχουν ήδη ξεκινήσει. Η E. Vermeule αποκλείει τη συγκεκριμένη εκδοχή καθώς οι μορφές φαίνονται περισσότερο επιθετικές, ενώ παραστάσεις πολεμικού χαρακτήρα δεν ήταν συνήθεις σε τελετουργικά σκεύη.

Το Πρόσωπο του Αποχαιρετισμού

- Εξέχουσας σημασίας η γυναικεία μορφή. Βρίσκεται δίπλα ακριβώς στη λαβή του αγγείου, σε ένα σημείο όπου δε γίνεται ορατή με την πρώτη ματιά.
- Δηλώνει την αρχή του αφηγηματικού χρόνου και χώρου, τον τόπο δηλαδή στον οποίο πρέπει να επιστρέψουν οι ανδρικές μορφές, οι οποίες με τον αποχαιρετισμό της ξεκινούν για το πεδίο της μάχης.
- Σύμφωνα με τη Β. Πλιάτσικα, συμβολίζει μία οποιαδήποτε συγγενή (μητέρα, σύζυγο), μία ιέρεια που ευλογεί ή μία απλή γυναίκα, στο πρόσωπο της οποίας εμφανίζονται τα συναισθήματα της θλίψης, της αγωνίας και της προσμονής για την επιστροφή. Συμβολίζει το σπίτι, την οικογένεια και την πατρίδα, ενώ ταυτόχρονα γίνεται φανερή η βαρύτητα που είχαν οι αξίες αυτές στο μυκηναϊκό κόσμο.

Κρατήρας των Πολεμιστών (λεπτομέρεια).

Οικία του «Κρατήρα των Πολεμιστών», Ακρόπολη Μυκηνών. 12ος αι. π.Χ..

Ο ζωγράφος του κρατήρα

- Γνωστός ως «Ζωγράφος της Στήλης», πρωτοπορεί ως προς την αναπαράσταση αποχωρισμού, την έκφραση συναισθημάτων και την πολυχρωμία του έργου.
- Περίοδος ακμής του έργου του στην εποχή παρακμής των μυκηναϊκών ανακτόρων και των τεχνών και λόγω αυτού υπήρξε πιθανότατα ο τελευταίος Μυκηναίος τοιχογράφος.

Κρατήρας των Πολεμιστών, ΕΑΜ
Π1426

Λίθινη στήλη, ΕΑΜ
Π3256

Βιβλιογραφία-Δικτυογραφία

- Crouwel, J., 2018. *MYCENAEAN PICTORIAL POTTERY IN DIALOGUE WITH CONTEMPORARY WALL-PAINTING*, στο A. Vlachopoulos (επιμ.), *ΧΡΩΣΤΗΡΕΣ/PAINTBRUSHES, Wall-painting and vase-painting of the 2nd millennium BC in dialogue*, Athens, 36-39
- Παπαδημητρίου, Α., 2015. *Μυκήνες*, Αθήνα.
- Pliatsika, V., 2018. *The End Justifies the Means; Wall-painting Reflections in the Pictorial Pottery from Mycenae*, στο A. Vlachopoulos (επιμ.), *ΧΡΩΣΤΗΡΕΣ/PAINTBRUSHES, Wall-painting and vase-painting of the 2nd millennium BC in dialogue*, Athens, 535-545.
- Sakellarakis, J.A., 1992. *THE MYCENAEAN PICTORIAL STYLE IN THE NATIONAL ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF ATHENS*, Athens, No. 32, 36-37.
- Schliemann, H., 1878. *MYCENAE; A NARRATIVE OF RESEARCHES AND DISCOVERIES AT MYCENAE AND TIRYNS*, London, 131-137.
- Steele, L., 2006. *WOMEN IN MYCENAEAN PICTORIAL VASE PAINTING*, στο E. Rystedt & B. Wells (επιμ.), *Pictorial pursuits. Figurative painting on Mycenaean and Geometric Pottery: Papers from two seminars at the Swedish Institute at Athens in 1999 and 2001*, Stockholm, 147-155.
- Vermeule, E. & Karageorghis V., 1982. *MYCENAEAN PICTORIAL VASE PAINTING*, Cambridge, 130-132.
- Wace, A., 1964. *MYCENAE. AN ARCHAEOLOGICAL HISTORY AND GUIDE*, London, 64-65.
- https://www.namuseum.gr/monthly_artefact/to-prosopo-toy-apochairatismoy/.